

FiİL ÇATISI

1- Aşağıdaki cümlelerin yüklemelerini özne-yüklem ilişkisi (etken, edilgen,) yönünden inceleyiniz ve yan taraflarına çatılarını yazınız.

- a) Okula gitmek için aceleyle hazırlandım.
- b) Çocuklar kapıya doğru koşuşuyorlar.
- c) Bu yazıyı akşama kadar yazdır.
- d) Sizinle sabah erkenden stadın önünde buluşalım.
- e) Bütün caddeler bayraklarla süslenmişti.

2- Aşağıdaki cümlelerin yüklemelerini nesne-yüklem ilişkisi (geçişli, geçişsiz,) yönünden inceleyiniz ve yan taraflarına çatılarını yazınız.

- a) Buradan az önce atlılar geçti.
- b) Polis sürücüyü ehliyetini sormak için durdurdu.
- c) Beklediğim haber geldiği için çok memnunum.
- d) Sebzeleri çok iyi pişirmelisin.
- e) Yemeğe azıcık acı biber katılmış.
- f) Arkadaşım bazı sözlerimden alınmış.

3- Aşağıdaki cümlelerin yüklemelerini bulup çatılarını yazınız.

- a) Mehmet Âkif Ersoy İstiklâl Marşı'nı Taceddin Dergâhı'nda yazmıştır.
- b) Eşyalar bir köşeye atılmıştı.
- c) Düğüne gitmek için uzun uzun süslendi.
- d) Cephanedeki silahlar geceleyin çalınmıştı.
- e) İki arkadaş tesadüfen Paris'te karşılaşmışlar.

4- Aşağıdaki cümlelerin baş tarafında yazan çatıda olması için uygun bir fiil getiriniz.

- a) Geçişsiz: Yarıştan önce atlar iyice
- b) Geçişli: Ayşe bu haberi duyunca çok
- c) Etken: Hırsızlar polisleri görür görmez
- d) Edilgen. Okullar eylülün başında
- e) Geçişli: Pazardan bir hayli sebze meyve

5- Aşağıdaki fiilleri baş tarafta yazan çatılara uygun bir şekilde cümlelerde kullanınız.

- a) Hazırla- : Geçişsiz-edilgen
- b) Kaç- : Geçişli-etken
- c) Dur- : Geçişli-etken
- d) Yaz-: Edilgen-geçişli

FİİL ÇATISI

1- Aşağıdaki cümlelerin yüklemelerini özne-yüklem ilişkisi (etken, edilgen, dönüşlü, işteş, ettirgen) yönünden inceleyiniz ve yan taraflarına çatılarını yazınız.

a) Okula gitmek için aceleyle hazırlandım.

hazırlandım: dönüşlü; çünkü "hazırlanma" işi yapanı etkiliyor. Ayrıca çatı eki -n eki var.

b) Çocuklar kapıya doğru koşuyorlar.

koşuyorlar: işteş; çünkü çatı eki -ş var ve "koşma" eylemi birlikte yapılıyor. İşteş çatılı fiillerin öznesi belli olduğu için etken de denilmektedir; ama işteş deyince etken demeye gerek yoktur.

c) Bu yazıyı akşama kadar yazdır.

yazdır: ettirgen; çünkü "yazma işi başkasına yaptırılıyor. Ayrıca ettirgen çatı eklerinden (-r, -t, -tır, -dır) -dır ekini almış.

d) Sizinle sabah erkenden stadın önünde buluşalım.

buluşalım: işteş; çünkü çatı eki -ş var ve "buluşma" eylemi karşılıklı yapılıyor.

e) Bütün caddeler bayraklarla süslenmişti.

süslenmişti: edilgen; çünkü -n edilgen çatı ekini almış ve eylemi yapan belli değildir. Edilgen ve dönüşlü genellikle karıştırılmaktadır. Eylemi yapanın belli olmaması halinde edilgen, eylemi yapan yaptığı işten etkileniyorsa dönüşlüdür.

2- Aşağıdaki cümlelerin yüklemelerini nesne-yüklem ilişkisi (geçişli, geçişsiz, oldurgan, ettirgen) yönünden inceleyiniz ve yan taraflarına çatılarını yazınız.

a) Buradan az önce atlılar geçti.

geçti: geçişsiz; çünkü neyi sorusuna cevap alamıyoruz.

b) Polis sürücüyü ehliyetini sormak için durdurdu.

durdurdu: oldurgan; çünkü "dur-" fiili geçişsiz iken aldığı -dur ekiyle geçişliye dönüşmüştür. Bu fiillere sadece geçişli diyenler de vardır. Geçişli/oldurgan demek daha doğrudur; diğer bir ifadeyle geçişli mi yoksa oldurgan mı sorusuna oldurgan cevabı verilmelidir.

c) Beklediğim haber geldiği için çok memnunum.

memnunum: memnun kelimesi isimdir; geniş zaman ek-eylem kipindedir. İsimlerin çatısı aranmaz; çatı sadece fiillerde söz konusudur.

d) Sebzeleri çok iyi pişirmelisin.

pişirmelisin: oldurgan; çünkü "piş-" fiili geçişsiz iken aldığı -r ekiyle geçişliye dönüşmüştür.

e) Yemeğe azıcık acı biber katılmış.

katılmış: geçişsiz; "kat-" fiili geçişli olduğu halde aldığı -l eki onu geçişsiz yapmıştır. Öznesi belli değildir.

f) Arkadaşım bazı sözlerimden alınmış.

alınmış: etken; çünkü alınma işini arkadaşı yapmıştır.

3- Aşağıdaki cümlelerin yüklemelerini bulup çatılarını yazınız.

a) Mehmet Âkif Ersoy İstiklâl Marşı'nı Taceddin Dergâhı'nda yazmıştır.

yazmıştır: öznesine göre etken, nesnesine göre geçişlidir.

b) Eşyalar bir köşeye atılmıştı.

atılmıştı: öznesine göre edilgen, nesnesine göre geçişsizdir.

c) Düğüne gitmek için uzun uzun süslendi.

süslendi: öznesine göre dönüşlü, nesnesine göre geçişsizdir.

d) Cephaneadaki silahlar geceleyin çalınmıştı.

çalınmıştı: öznesine göre edilgen, nesnesine göre geçişsizdir.

e) İki arkadaş tesadüfen Paris'te karşılaşmışlar.

karşılaşmışlar: öznesine göre işteş, nesnesine göre geçişsizdir.

4- Aşağıdaki cümlelerin baş tarafında yazan çatıda olması için uygun bir fiil getiriniz.

a) Geçişsiz: Yarıştan önce atlar iyice **hazırlanmış**.

b) Dönüşlü: Ayşe bu haberi duyunca çok **sevindi**.

c) İşteş: Hırsızlar polisleri görür görmez **kaçıştılar**.

d) Edilgen: Okullar eylülün başında **açılır**.

e) Geçişli: Pazardan bir hayli sebze meyve **aldık**.

5- Aşağıdaki fiilleri baş tarafta yazan çatılara uygun bir şekilde cümlelerde kullanınız.

a) Hazırla- : Geçişsiz-edilgen **Salon toplantıya hazırlandı.**

b) Kaç- : Oldurgan-etken **Beşiktaş bu sene şampiyonluğu kaçırdı.**

c) Dur- : Geçişli-etken **O giden müşteriyi biraz durdurur musun?**

d) Yaz- : İşteş-geçişli **Arkadaşım ile günlerce bu konuyu yazdık.**

